

HJO

Insatser enligt socialtjänstlagen till personer med psykisk funktionsnedsättning

Dokumenttyp

Riktlinjer

Fastställt/upprättad

Kommunstyrelsen 2024-10-30 § 131

Senast reviderad

Kommunstyrelsen 2025-09-03 § 98

Detta dokument gäller för

Socialtjänst

Giltighetstid

Tills vidare

Dokumentansvarig

Verksamhetschef Socialtjänst

Dnr

2024-298, 2025-242

Innehåll

Inledning	4
Riktlinjernas målgrupp	4
Syftet med riktlinjerna	4
Kommunens ansvar för medborgare	4
Rätten till stöd	4
Skäliga levnadsförhållanden	4
Särskilda bestämmelser för målgruppen	5
Bosättningskommun och vistelsekommun	5
Uppsökande verksamhet	5
Handläggning av ärenden	5
Individens behov i centrum - IBIC	5
Barnperspektiv	6
Orosanmälan	6
Ansökan och aktualisering	6
Utredning	7
Beslut	7
Kommunicering	7
Besvärshänvisning och överklagande	8
Beviljad insats	8
Uppföljning	8
Insatser	8
Boendestöd	8
Boendestödet kan innehålla:	9
Arbetsuppgifter som inte ska genomföras av boendestödet:	9
Avgränsning mellan hemtjänst och boendestöd	9
Sysselsättning enligt II kap I § SoL	9
Syftet med insatsen kan vara:	10
Övrigt	10
Kontaktperson	10
Särskilt boende och HVB (hem för vård och boende)	10
Behov av särskilt boende kan anses föreligga om personen:	10
Övriga bestämmelser	11

God man, förvaltare och ombud.....	11
Samverkan	11
Samordnad individuell plan (SIP)	11

Inledning

Riktlinjernas målgrupp

Det är inget krav att ha en fastställd diagnos för att ha rätt till stödet utan det är behovet som styr vilket stöd som kan beviljas. I målgruppen för insatserna inryms förutom personer med psykiska funktionsnedsättningar även personer med skadligt bruk och beroendeproblematik.

Psykisk funktionsnedsättning avgränsas enligt definition från Nationell psykiatrisamordning (SoU 2006:5):

”En person har ett psykiskt funktionshinder om han eller hon har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter på viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Svårigheterna ska vara en konsekvens av psykisk störning”.

Begreppet ”längre tid” avser enligt Nationell psykiatrisamordning en minst årslång historia av påtaglig aktivitetsbegränsning eller som en prognostisk bedömning om förutsedd sådan. Målgruppen kan bland annat innefatta personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, personlighetssyndrom, affektiva sjukdomar, ångestsjukdom, psykossjukdom eller annan psykisk ohälsa.

Syftet med riktlinjerna

Syftet med riktlinjerna är att stärka rättssäkerheten genom att skapa ett enhetligt synsätt vid bedömningar och att säkerställa att personer med likvärdiga behov bedöms på liknande sätt. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för socialsekreterarna i deras arbete. Riktlinjerna ska användas vägledande, de skall tillämpas inom ramen för socialtjänstlagen och med beaktande av dess bestämmelser om helhetsbedömning och individuell prövning. Insatser som den enskilde beviljas ska överensstämma med de mål och grundläggande värderingar som gäller för Hjo kommun.

Kommunens ansvar för medborgare

Rätten till stöd

Socialtjänstens arbete med vuxna med psykiska funktionsnedsättningar regleras i första hand av socialtjänstlagen (SoL). Enligt 11 kap 1 § SoL har en enskild som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt att få insatser av socialnämnden för dessa behov. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden.

Dessa riktlinjer utgår från socialtjänstlagen och förhåller sig till aktuell rättspraxis, förarbeten till gällande lagar samt föreskrifter från Socialstyrelsen. Riktlinjerna är vägledande och en helhetsbedömning av den enskildes totala situation måste alltid göras i varje enskilt fall. Ytterst är det alltid den enskildes behov av stöd och hjälp som är avgörande vid beslut om insats. Det finns inga begränsningar för vilka typer av insatser som den enskilde kan ansöka om. Oavsett vilket stöd som ansökan gäller ska rätten till insatser alltid prövas. I samband med behovsbedömningen ska alltid den enskildes möjligheter till stöd och hjälp från det egna nätverket och samhällets övriga stödinsatser undersökas.

Personer med psykiska funktionsnedsättningar kan även tillhöra någon av personkretsarna enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och har då även rätt till stödinsatser enligt den lagstiftningen.

Skäliga levnadsförhållanden

Den enskilde ska genom insatsen tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden. Begreppet skäliga levnadsförhållanden saknar en exakt definition i förarbetena till lagstiftningen, vilket gör att begreppet måste bedömas utifrån en helhetssyn av individens sammantagna livssituation. Vad som är skäliga

levnadsförhållanden är olika i varje enskilt fall och grundar sig i den enskildes individuella behov och situation. Vid bedömning av vad som anses vara skäliga levnadsförhållanden kan socialsekreterare ta hjälp av rättspraxis.

Särskilda bestämmelser för målgruppen

I Socialtjänstlagen finns särskilda bestämmelser för människor med funktionsnedsättning. Enligt 8 kap 10 § SoL ska socialnämnden arbeta för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden skall medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter deras individuella behov av särskilt stöd.

Bosättningskommun och vistelsekommun

Med bosättningskommun avses enligt 29 kap 1 § SoL den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller annan kommun, om den enskilde har starkast anknytning till den kommunen. Det framgår att det är bosättningskommunen som ansvarar för stöd- och hjälpinsatser, oavsett om den enskilde tillfälligt eller under längre tid vistas i en annan kommun.

Om en person under en kortare tid önskar att vistas i en annan kommun kan personen ha rätt till hjälp och stöd av bosättningskommunen. Med kortare tid menas upp till 6 månader samt att den enskilde avser att återvända till bosättningskommunen. Vistelsekommunen är enligt 29 kap 5 § SoL skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställighet i vissa fall. Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för hjälp med verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Uppsökande verksamhet

Enligt socialtjänstlagens sjätte kapitel ska socialnämnden vara väl insatt i levnadsförhållandena i kommunen, informera om socialtjänstens verksamheter samt arbeta uppsökande och förebyggande.

För handläggningen inom socialpsykiatri innebär detta ansvar att om socialsekreterare får vetskap om att en person kan vara i behov av insatser skall personen kontaktas. För människor med psykisk funktionsnedsättning försvårar sjukdomen i högre grad än för andra att söka den hjälp de behöver. Vissa vill kanske inte ta del av vare sig psykiatrisk behandling från hälso- och sjukvården eller stöd från socialtjänsten. Den enskildes svårigheter kan leda till ensamhet och isolering, vilket gör det svårt för dem att få sina behov tillgodosedda. Den uppsökande verksamheten ska därför också vara individuellt inriktad. Det handlar i första hand om att försöka skapa relation och ha motiverade samtal med enskilda där man ser ett behov av exempelvis boendestöd, men som vid en första kontakt tackar nej till stöd.

Handläggning av ärenden

Individens behov i centrum - IBIC

I Hjo används det nationella arbetssättet "Individens behov i centrum" (IBIC). IBIC är ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt för att bedöma behov utifrån SoL och LSS. Modellen är ett stöd för handläggaren och utföraren när de ska identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål och resultat. Det är individens behov som styr vilka insatser som kan erbjudas och hur de sedan kan utformas. Modellen gör det också möjligt att följa upp individens resultat och värdera måloppfyllelse. Genom att använda Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa, ICF, är det möjligt att beskriva individens situation både fysiskt, psykiskt och socialt. Med ett systematiskt arbetssätt beskrivs nuläge, mål och resultat med strukturerad dokumentation. IBIC utgår från socialtjänstens process för handläggning och dokumentation. I dokumentationen går det att följa individen genom processen, från ansökan till avslutad insats.

Utredning av en ansökan görs utifrån den enskildes behov inom olika livsområden:

- Lärande och att tillämpa kunskap
- Allmänna uppgifter och krav
- Kommunikation
- Förflyttning
- Personlig vård
- Hemliv
- Mellanmänniska interaktioner och relationer
- Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv
- Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- Känsla av trygghet
- Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående

Barnperspektiv

Det är viktigt att särskilt uppmärksamma situationen för barn till personer med psykisk funktionsnedsättning och hitta samarbetsformer med andra områden inom socialtjänsten samt andra myndigheter för att ge barnen och familjerna lämpligt stöd. Barnperspektivet ska vara genomgående i all handläggning när det förekommer barn i anslutning till ärendet, både i ärenden där barnet självt är aktuellt för en insats och när ärendet gäller föräldrar med sjukdom eller funktionsnedsättning. Att ha ett barnperspektiv i handläggningen kan bland annat innebära:

- Dokumentera hur barnets behov har beaktats, vilka eventuella överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet.
- Bedöma vad som är barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd i bland annat barnkonventionen.
- Under handläggningsprocessen, i samråd med föräldrarna, tala med barnet, med beaktande av dess ålder och mognad.
- Då vårdnadshavare har behov av stöd/hjälp i hemmet innebär det vanligtvis ett större behov om det finns hemmaboende barn.

Orosanmälan

Anställda inom socialtjänstens är enligt SoL skyldiga att genast göra en orosanmälan till myndighetsenheten om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika myndigheter och självständiga verksamhetsgrenar inom socialtjänsten bryts.

Ansökan och aktualisering

När kommunen genom ansökan eller på annat sätt får kännedom om att en enskild kan vara i behov av insatser enligt socialtjänstlagen ska en utredning inledas. Socialtjänstlagen innehåller inga möjligheter till tvångsinsatser, vilket innebär att en utredning av den enskildes behov och beslut om insatser endast kan genomföras om den enskilde själv vill det. När den enskilde tar kontakt med kommunen ska återkoppling ske skyndsamt. När någon som inte har behörighet att företräda den enskilde tar kontakt upprättas en anmälan. Socialsekreteraren ska då skyndsamt ta reda på om

anmälan leder till en ansökan från den enskilde genom att göra en förhandsbedömning. I de fall en anmälan inte leder till en ansökan ska detta dokumenteras.

Utredning

Vid bedömning om en person har rätt till en insats enligt SoL utreds om behov föreligger, om behovet kan tillgodoses på annat sätt samt om insatsen behövs för att tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden.

En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall. I utredningen används IBIC som ett systematiskt arbetssätt och ett stöd för socialsekreteraren i utredningsarbetet vid handläggning av ansökningar enligt socialtjänstlagen. I utredningen beskrivs och dokumenteras individens behov, resurser, mål och resultat med stöd av klassifikationen i det nationella fackspråket (ICF).

Insamling av fakta kan ske genom uppgifter från den enskilde eller uppgifter från andra. Det är av stor vikt att socialsekreteraren vid behov samverkar med andra professioner och samråder med personer i den enskildes närhet för att få en samlad bild av livssituationen. Detta ska alltid ske med den enskildes samtycke. Det ska framgå av utredningen vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar. Som en del av utredningen framgår utredarens bedömning, som ligger till grund för motiveringen av beslutet. Ett ärende ska handläggas så skyndsamt som möjligt efter det att ansökan inkommit. Dokumentationen ska visa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Insatser enligt socialtjänstlagen ska bygga på ett rehabiliterande förhållningssätt där den enskildes integritet och självbestämmande ska respekteras. Förhållningssättet ska främja den enskildes inflytande, delaktighet och makt att ta ansvar över sitt liv.

Beslut

Beslut om insats ska alltid ske utifrån den enskildes behov och målsättning med insatserna. Ett avslag eller delvis avslag på en ansökan ska alltid motiveras. Om skäl till avslag är att behov kan tillgodoses på annat sätt ska det framgå vad annat sätt innebär. Vid avslag ska det framgå hur den enskilde kan överklaga beslutet s.k. besvärshänvisning.

Beslut om boendestöd tidsbegränsas alltid och beviljas i normalfallet för sex månader i taget och som längst 1 år i taget. Det är lämpligt att bevilja boendestöd för en kortare tidsperiod i de fall det initialt är svårt att klarlägga en persons faktiska hjälp- och stödbehov. Det är viktigt att syfte och målsättning med boendestödet är tydligt. Det skall även framgå att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Beslut om sysselsättning och kontaktperson tidsbegränsas alltid och beviljas initialt sex månader i taget och som längst 1 år i taget. Det är viktigt att syfte och målsättning med insatsen är tydligt. Det skall även framgå att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Alla beslut ska fattas med en omprövningsklausul, vilket innebär en skrivelse att beslutet kan omprövas vid ändrade förhållanden.

Kommunicering

Enligt 25 § FL är en myndighet skyldig att innan den fattar beslut i ett ärende, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet samt ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet. Först efter detta får beslut fattas i ärendet. KommunikERING ska alltid ske vid delavslag eller avslag. KommunikERING kan vara skriftlig eller muntlig. Att kommunIKERING skett samt svar på kommunIKERING ska dokumenteras i den enskildes journal. Vad som är skäligt rådrum vid kommunIKERING är olika beroende på vilka handlingar det gäller men bör vara minst fem dagar.

Besvärshänvisning och överklagande

Vid ett avslag eller ett delavslag ska alltid en besvärshänvisning skickas med. Den enskilde har rätt att, hos förvaltningsrätten, överklaga beslut som inte innebär fullt bifall. Domstolen kan efter prövning ändra beslutet om de anser att kommunen gjort en felaktig bedömning. Socialsekreteraren ska, om den enskilde önskar det, vara behjälplig med överklagandet. Överklagandet ska inkomma till socialtjänsten inom tre veckor från den dag den enskilde fick del av beslutet. Om överklagandet inkommit i tid görs en förnyad bedömning av beslutet enligt delegationsordning. Om ingen ändring görs, eller om ändringen inte helt motsvarar det den enskilde ansökt om, skickas överklagandet vidare till förvaltningsrätten för prövning. Även om kommunen ändrar sitt beslut ska överklagan med uppgifter om det ändrade beslutet skickas för information till förvaltningsrätten.

Beviljad insats

När en ansökan om stöd/hjälp beviljas ska socialsekreteraren sända den enskilde beslutet från utredningen där det ska framgå vilken insats som beviljas, i vilken omfattning insatsen beviljas och under vilken tidsperiod.

Bedömningen och en beställning av det som beviljats ska sändas till den enhet som ansvarar för utförandet av insatsen.

I samband med att insatsen startas upp gör utförarna en genomförandeplan tillsammans med den enskilde och eventuellt anhöriga eller god man/förvaltare. Genomförandet av insatser ska främja delaktighet och den enskildes önskemål ska tas i beaktande i planeringen av insatser.

Uppföljning

Beslut ska alltid följas upp innan de upphör att gälla. Även om det förekommer beslut som gäller tillsvidare ska de följas upp regelbundet. Nämnden har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs, att insatserna tillgodoser den enskildes behov av hjälp och stöd, att verkställigheten sker i enlighet med beslutet och med hänsyn till den enskildes medinflytande samt är av god kvalitet. Viktiga underlag vid uppföljningen är det tidigare beslutet, genomförandeplanen samt uppgifter kring i vilken omfattning insatsen utförts.

Beslut om boendestöd, kontaktperson och sysselsättning ska inte fattas tills vidare. Om ett sådant beslut trots det förekommer har nämnden möjlighet enligt 14 kap 9 § att ändra ett gynnande beslut till den enskildes nackdel om förhållandena för den enskilde har förändrats väsentligt.

När en insats avslutas ska det i dokumentationen framgå när och av vilka skäl insatsen avslutas.

Insatser

Vid ansökan om stöd ska alltid en individuell bedömning göras kring hur behovet bäst kan tillgodoses. Nedan följer några av insatserna som kan tillgodose behov som kan uppstå vid en psykisk funktionsnedsättning.

Boendestöd

Insatsen boendestöd syftar till att ge stöd för att stärka och utveckla den enskildes egna förmågor. Insatsen ska vara utformade på ett sådant sätt att den är av rehabiliterande karaktär och skall på sikt leda till ett mer självständigt liv.

Målet med boendestödet är att den som på grund av psykisk funktionsnedsättning möter stora svårigheter i sin livsföring ska ges möjlighet att delta i samhällets gemenskap och kunna leva som andra. Boendestöd är inte begränsat till hemmet utan omfattar också annat som kan bidra till den enskildes förmåga att klara vardagslivet.

Boendestödet kan innehålla:

- psykologiskt stödjande insatser, exempelvis stöd för att stärka självständighet, stötta den enskilde till att våga ta egna beslut, stöd för den enskilde att våga lita på sin egen förmåga.
- pedagogiska insatser, exempelvis lära/träna den enskilde att sköta hem och hushåll, att handla i affärer, att vistas i offentliga miljöer, att åka allmänna kommunikationer och i övrigt vara behjälplig med att planera och skapa struktur.
- aktiverande insatser för att bryta passivitet, det vill säga att motivera den enskilde till olika aktiviteter exempelvis att sköta den personliga omvårdnaden, att delta i hemarbetet, att komma ut på olika aktiviteter samt att delta i sysselsättning.
- nätverksskapande insatser för hjälp att bygga upp/återupprätta ett eget socialt nätverk, exempelvis stöd för att återknyta eventuellt förlorade kontakter med anhöriga eller vänner samt skapa nya vänskapsrelationer.
- ledsagning om det är en stödjande funktion för att den enskilde ska klara av att bland annat genomföra läkarbesök. Insatsen ska vara ett led i träning och lärande där målsättningen är att den enskilde på sikt ska klara av besöken själv.
- pedagogiskt stöd med enklare ekonomiska angelägenheter såsom att betala fakturor och planera hushållsinköp. Mera omfattande hjälp med ekonomi ska inte ges inom ramen för boendestöd.
- stöd att vid behov kontakta olika myndigheter exempelvis hälso- och sjukvård.

Arbetsuppgifter som inte ska genomföras av boendestödet:

- Flyttstädning eller sanering
- Delning av medicin
- Skjuts och resor med kommunbil till läkarbesök, affärer mm. Undantag kan endast beslutas av enhetschef
- Hantering av den enskildes ekonomi. Om behov finns ska ansökan om God man eller förvaltare göras.
- Att arbeta med någon form av terapeutisk samtalsbehandling.

Avgränsning mellan hemtjänst och boendestöd

Personer som beviljas boendestöd ska själva utföra insatsen med stöttning från boendestödjaren. Utförs insatsen utan att personen är delaktig beviljas den inte som boendestöd utan som hemtjänst. Kan personen vara delaktig i vissa insatser men inte i andra beviljas den i första hand som boendestöd. Om personen endast i liten del kan vara delaktig i insatsen beviljas den som hemtjänst.

Sysselsättning enligt 11 kap 1 § SoL

Enligt Socialtjänstlagen ska kommunen medverka till att personer med psykiska funktionsnedsättningar får en meningsfull sysselsättning. Sysselsättning enligt 4 kap 1 § SoL erbjuds personer som på grund av psykisk funktionsnedsättning inte står till arbetsmarknadens förfogande. Sysselsättningen har inte som primärt syfte att vara arbetsrehabiliterande även om det kan vara sekundäreffekter av stödet. Insatsen ska anpassas efter den enskildes behov och förutsättningar och ge utrymme för flexibla lösningar när det gäller målsättning, aktiviteter och närvarotid. Den enskilde ska vara delaktig och kunna påverka insatsens utformning. Insatsen kan ha olika syften för olika personer.

Syftet med insatsen kan vara:

- att ge ett aktivt och meningsfullt innehåll under dagen och skapa en fungerande vardagsstruktur
- bidra till sociala kontakter och på så sätt förhindra social isolering
- att öka den enskildes möjligheter att leva ett mer självständigt liv
- bidra till den personliga utvecklingen samt öka delaktigheten i samhället vilket på sikt kan leda till arbete

Övrigt

I de fall den enskilde har sjuk- eller aktivitetsersättning ska kontakt tas med Försäkringskassan för att informera dem om att insatsen kommer att påbörjas. Det är viktigt att Försäkringskassan informeras om att det handlar om en sysselsättning som kan liknas vid daglig verksamhet enligt LSS och att det inte är fråga om någon arbetsträning. Detta för att undvika att Försäkringskassan i ett senare skede ifrågasätter rätten till ersättning. För personer med aktivitetsersättning finns dessutom möjlighet att hos Försäkringskassan ansöka om bland annat resekostnader i samband med aktivitet. Om den enskilde behöver stöd i kontakten med Försäkringskassan krävs ett samtycke.

Kontaktperson

Syftet med insatsen är att den ska tillförsäkra den enskilde jämlikhet och delaktighet i samhällslivet och stärka dennes möjlighet att leva ett självständigt liv. Kontaktpersonens viktigaste funktion är att vara en medmänniska med uppgift att bryta isolering genom samvaro samt hjälp till fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Insatsen är främst tänkt för personer som saknar eller har ett glest nätverk.

Aktivitetserna utförs i närområdet. Anhöriga och släktingar till den som har beviljats insatsen ska inte ges uppdraget som kontaktperson.

Särskilt boende och HVB (hem för vård och boende)

Särskilt boende är ett boende för personer som på grund av psykiska funktionsnedsättningar inte klarar av att bo i ordinärt boende med stöd. För att rätten till särskilt boende och HVB ska kunna bedömas bör alla andra öppna insatser vara beprövade och uttömda. Insatser i form av särskilt boende syftar till att ge omvårdnad så att den enskilde får skäliga levnadsförhållanden. Stödet ska vara till för att stärka och utveckla den enskildes förmågor och resurser. Insatserna ska vara utformade på ett sådant sätt att de är av rehabiliterande och habiliterande karaktär.

Målsättningen med boendet är att den enskilde tillsammans med personal från boendet ska utveckla strategier och rutiner som möjliggör att denne på sikt ska kunna klara sin vardag i eget boende och då i första hand med stöd. I Hjo kommun finns inget kommunalt boende för målgruppen varför det vid behov blir aktuellt med boende hos extern aktör. Insatserna beviljas inte för att lösa hemlöshet.

Ett HVB (hem för vård eller boende) är ett hem för den som på grund av psykiska funktionshinder behöver bo i annat boende under en begränsad period för att sedan åter kunna flytta till ett eget boende. Tiden på HVB:et är för rehabilitering.

Behov av särskilt boende kan anses föreligga om personen:

- är en fara för sig själv och/eller andra
- har ett uttalat behov av kontinuerliga insatser dygnet runt för att tillgodose omfattande behov av tillsyn, omvårdnad och vård
- på grund av betydande och varaktiga psykiska funktionsnedsättningar inte kan bo i ordinärt boende och har prövat andra insatser i hemmet utan att behovet har kunnat tillgodoses

Övriga bestämmelser

God man, förvaltare och ombud

I ärenden inom socialtjänsten som berör vuxna människor är det den enskilde som företräder sig själv om det inte finns någon annan person som har fått i uppdrag att företräda den enskilda. Andra som kan företräda den enskilde är god man, förvaltare eller en person som fått fullmakt att agera ombud. För att agera ombud krävs att det finns en fullmakt från den enskilde. En person som på grund av sjukdom eller liknande har en nedsatt beslutsförmåga kan inte företräddas av någon annan med stöd av en fullmakt eftersom fullmakten då inte är giltig.

Ansökan om förordnande av god man eller förvaltare får göras av den enskilde själv om han eller hon har fyllt 16 år samt av hans eller hennes make, sambo eller närmaste släktingar. Nämnden är skyldig att anmäla till överförmyndaren om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon som inte själv kan bevaka sin rätt, förvalta egendom eller sörja för person.

Samverkan

Personer med psykisk funktionsnedsättning behöver ofta ha stöd från flera aktörer samtidigt. En fungerande samverkan är många gånger avgörande för att den enskilde ska få en god service och omsorg utifrån sina individuella behov. Det är viktigt att den enskilde får lämpliga insatser i rätt tid utifrån en helhetssyn på sin situation och sina behov. Ett samlat stöd ställer krav på goda samverkansformer inom socialtjänsten. Krav på överenskommelser och samarbete mellan kommun och region avseende personer med psykisk funktionsnedsättning finns inskrivet i 7 kap 2 § SoL samt i 16 kap. 3 § HSL.

Samordnad individuell plan (SIP)

I 10 kap 8 § SoL framgår det att när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en individuell plan (SIP). Planen ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med SIP:en ska påbörjas skyndsamt. Även närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet om den enskilde medger detta. SIP:en skall innehålla följande:

- vilka insatser som behövs.
- vilka insatser respektive huvudman ska ansvara för.
- vilka åtgärder som ska vidtas av någon annan än kommunen eller regionen
- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för SIP:en.

SIP:en ska förvaras i akten och det ska i journalen framgå att en individuell plan är upprättad. Om den enskilde inte ger sitt samtycke till att en SIP upprättas ska det dokumenteras. Av dokumentationen ska det framgå orsaken till varför den enskilde inte gett sitt samtycke.